

Οι διαφορές Ελλάδας - Τουρκίας στον θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου

Είναι γεγονός ότι οι αναφορές στο διεθνές δίκαιο μονοπωλούν τον δημόσιο λόγο στην πατρίδα μας, ιδίως όσον αφορά τις σχέσεις μας με την Τουρκία, πολλώ δε μάλλον όταν η συζήτηση επικεντρώνεται στις διαφορές μας στη θάλασσα. Η αναφορά αυτή, ωστόσο, στο διεθνές δίκαιο δεν πρέπει να είναι κενή περιεχομένου, αλλά να συνοδεύεται με γνώση των βασικών του ρυθμίσεων. Σε άρθρο μου, που δημοσιεύτηκε στις 9 Ιουλίου 2020 στη σειρά των Κειμένων Εργασίας - Ασφάλεια και Εξωτερική Πολιτική του Ελληνικού Ιδρύματος Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΙΑΜΕΠ), συζητώ εκτενώς το ζήτημα των ελληνοτουρκικών διαφορών στον θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου. Σκοπός του υπό συζήτηση κειμένου εργασίας είναι να παρουσιάσει συνοπτικά μεν, τεκμηριωμένα

Ευθύμιος Παπασταυρίδης

δε, τους κανόνες του διεθνούς δικαίου σχετικά με τις ενδεχόμενες διαφορές της Ελλάδας και της Τουρκίας στον θαλάσσιο χώρο, ιδίως εκείνες που αφορούν την οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών και το ζήτημα του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας, και να αναλύσει τα μέσα επίλυσής τους κατά το διεθνές δίκαιο. Σημείο εκκίνησης του κειμένου αποτέλεσε το ιστορικό και νομι-

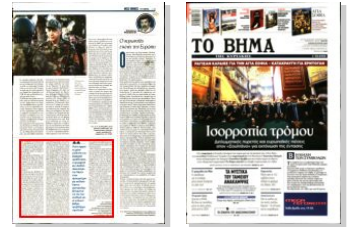
κό υπόβαθρο της διαφοράς για την επίλυση της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας, και δη οι αιτήσεις της Ελλάδας στο Συμβούλιο Ασφαλείας και στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης το 1976. Στη συνέχεια, το κείμενο αναπτύσσει τις νομικές θέσεις των δύο κρατών σχετικά με τα ως άνω ζητήματα, θέσει τις οποίες εξετάζει υπό το φως του διεθνούς δικαίου. Ακολουθεί η συζήτηση σχετικά με τα διαθέσιμα μέσα για την ειρηνική επίλυση των διαφορών μεταξύ Ελλάδας - Τουρκίας, με έμφαση να δίνεται στο ενδεχόμενο υπογραφής συνυποσχετικού για την υποβολή της διαφοράς οριοθέτησης στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, όπως συζητείται έντονα τελευταία. Το άρθρο καταλήγει με το συμπέρασμα ότι το διεθνές δίκαιο παρέχει ένα επαρκές, σαφές και προβλέψιμο πλαίσιο κανόνων δικαίου για την επίλυση των υπό συζήτηση διαφορών, η οποία επίλυση θα

1. ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΟΝ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΧΩΡΟ ΑΠΟ ΤΗΝ...

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 26/07/2020 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 26/07/2020

Σελίδα: 23

ήταν αναμφίβολα επωφελής όχι μόνο αμοιβαία για τα δύο κράτη, αλλά και για όλη την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Ως επιμέρους συμπεράσματα της μελέτης αξίζει να σημειωθούν τα εξής:

- Η προσφυγή της Ελλάδας στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης το 1976 και η απόφαση του Δικαστηρίου ότι δεν είχε δικαιοδοσία να εκδικάσει την υπόθεση καταδεικνύει ότι είναι απαραίτητη η σαφής συναίνεση του αναδίκου.

- Το δικαίωμα της Ελλάδας να επεκτείνει μονομερώς την αιγιαλίτιδα ζώνη της έως τα 12 ναυτικά μίλια βρίσκει πολύ σταθερό έρεισμα στο διεθνές δίκαιο, ενώ μια προσεκτική ματιά στους ισχυρισμούς της Τουρκίας περί του αντίθετου αποκαλύπτει την έλλειψη στέρεας νομικής τους βάσης. Η Ελλάς δικαιούται να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της οποτεδήποτε και οπουδήποτε η ίδια επιθυμεί. Η τμηματική επέκτασή της δε, ήτοι η επέκταση αρχικά στο Ιόνιο και αργότερα στην υπόλοιπη επικράτεια, είναι απολύτως νόμιμη και σε καμία περίπτωση δεν δύναται να εκληφθεί ως παραίτηση από το αντίστοιχο δικαίωμα σε άλλα τμήματα της ελληνικής επικράτειας.

- Ως προς το δίκαιο των οριοθετήσεων θαλασσιών ζωνών, είναι αξιοσημείωτο ότι η Τουρκία φαίνεται να αποδέχεται εσχάτως τη μέση γραμμή σχετικά με την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης, καθώς και τον εθιμικό χαρακτήρα των διατάξεων της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982) αναφορικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ). Ωστόσο, εξακολουθεί την πολιτική της επιλεκτικής («cherry-picking») και διασπρεβλωμένης επίκλησης των σχετικών κανόνων δικαίου σχετικά π.χ. με το δικαίωμα των νήσων σε υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ και την επήρειά τους στην οριοθέτηση και με την αρχή της μη-αποκοπής («cut-off effect») της φυσικής προέκτασης των ακτών.

- Είναι σχεδόν βέβαιο ότι οποιοδήποτε διεθνές δικαστήριο αναλάμβανε να επιλύσει τη διαφορά της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας θα εφαρμόζε τη μέθοδο των «τριών σταδίων», όπως αυτή έχει αναπτυχθεί από τη διεθνή νομολογία. Επίσης, αμφότερα τα κράτη γνωρίζουν καλά ποια επιχειρήματα θα ήταν πιο πειστικά εν όψει του σχετικού νομολογιακού κεκτημένου. Τού-

Όσον αφορά τα μέσα επίλυσης της διαφοράς οριοθέτησης, η προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης είναι προτιμότερη για πολλούς λόγους, συμπεριλαμβανομένου του ότι έχει σταθερή και, σε κάποιον βαθμό, προβλέψιμη νομολογία

του λεχθέντος, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι κάθε περίπτωση είναι μοναδική και απαιτεί ειδική μεταχείριση.

- Όσον αφορά τα μέσα επίλυσης της διαφοράς οριοθέτησης, η προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης είναι προτιμότερη για πολλούς λόγους, συμπεριλαμβανομένου του ότι έχει σταθερή και, σε κάποιον βαθμό, προβλέψιμη νομολογία. Είναι το κύριο δικαστικό όργανο των Ηνωμένων Εθνών, με ό,τι αυτό σημαίνει για την αξιοπιστία του, όχι μόνο σε διεθνές αλλά και σε εθνικό πολιτικό επίπεδο.

- Τέλος, η πρόσφατη νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης (κυρίως η υπόθεση Νικαράγουα - Κολομβία, 2012) προσφέρει ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον προηγούμενο πως εν τοις πράγμασι μπορεί να «ακυρωθεί» ή, ορθότερα, να μην εφαρμοστεί το Μνημόνιο Τουρκίας - Λιβύης, με το να αποδοθεί ο χώρος που προβλέπεται στο Μνημόνιο ότι ανήκει στην Τουρκία στην Ελλάδα.

Ο κ. Ευθύμιος Παπασταυρίδης είναι επιστημονικός συνεργάτης του ΕΛΙΑΜΕΠ, ερευνητής του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης και επιστημονικός συνεργάτης της Ακαδημίας Αθηνών.